

150 jaar Nieuwewandeling **Gevangenis Gent**

150 jaar
Nieuwewandeling
Gevangenis Gent [1862–2012]

INHOUD

7	Voorwoorden
10	Een blik in de ‘oude doos’. Gevangen in Gent voor 1862 Georges Martyn
38	Een nieuwe gevangenis op grond van nieuwe ideeën Melanie Cattrysse, Georges Martyn en Bert Vanhulle
70	Het dagelijks leven in de gevangenis voor de Tweede Wereldoorlog Paul Drossens, Bert Vanhulle en Karel Velle
114	De Tweede Wereldoorlog en de repressie Paul Drossens en Dimitri Roden
146	Het leven in de Nieuwewandeling vandaag Livien De Clercq, Luc Stas en Nancy Wijns
196	Het detentietraject in beeld Filip Pintelon en Nancy Wijns
218	Over de auteurs
220	Beredeneerde bibliografie
224	Colofon

Voorwoorden

Gent heeft in de loop der tijden verschillende gevangenissen gehad, waaronder het tuchthuis van Vilain XIII met zijn internationale uitstraling. Alleen de gevangenis aan de Nieuwewandeling is overgebleven. In 2012 zal ze 150 jaar in gebruik zijn, waarmee ze een van de oudste penitentiaire inrichtingen is van ons land. Als gevolg van het intensieve gebruik en de quasi permanente overbezetting zijn de meeste van haar tijdsgenoten volledig uitgeleefd.

Daarom is het op zijn minst merkwaardig dat de gevangenis te Gent aan dit aftakelingsproces heeft weten te ontsnappen. Dit is te danken aan de grondige renovatie die in 1972 werd aangevat en die gerealiseerd werd met respect voor de oorspronkelijke bouwstijl van dit monumentale gebouw. Vandaag oogt de gevangenis met haar 150 jaar als een opmerkelijk gebouw dat zonder discussie kan gerekend worden tot het cultureel erfgoed van de stad. Aanvankelijk fungeerde de Nieuwewandeling als 'hulpgevangenis' van haar grotere broer, het tuchthuis aan de Coupure, maar vandaag is ze 'de' gevangenis van Gent. Voorbijgangers kunnen niet vermoeden welke drukke leefwereld zich bevindt achter de imposante gevel. De honderdvijftigste verjaardag van de gevangenis is een uitstekende gelegenheid om een boek te wijden aan haar geschiedenis en de rol die ze gespeeld heeft binnen het Belgische penitentiaire domein. Ik bewonder dit origineel initiatief dat veel historische gegevens onthult die tot dusver niet of niet meer gekend waren.

In tijden van grote veranderingen en nieuwe gebouwen is het goed ook de *best practices* uit het verleden te belichten. Het boek schetst op wetenschappelijk verantwoorde wijze zowel het leven in de gevangenis van vandaag als de wijze waarop de evoluerende penitentiaire opvattingen doorheen vijftien decennia werden geconcretiseerd in de praktijk. Het is geschreven als een boeiend verhaal dat zowel de penitentiaire insider als de buur, de Gentenaar, de student, de academicus als de toevallige lezer zal interesseren.

Mijn oprechte waardering gaat naar de initiatiefnemers en de auteurs die zeer enthousiast hun medewerking hebben verleend aan de realisatie van dit unieke werk vol prachtige illustraties: architecten, archivariissen, fotografen, historici, juristen en penitentiaire pratici. Het is tevens een prachtig staaltje van teamwerk. Het boek verdient terecht een waardevolle plaats in de bibliotheek en op de inventaris van de naslagwerken van onze Federale Overheidsdienst. Naast haar architecturale troeven, heeft de gevangenis te Gent bovenal ook een traditie van goed beheer, een dynamische geest en grote zin voor vernieuwing. Het regime in de gevangenis te Gent profileert zich van oudsher als humaan en vooruitstrevend. Dit is ook de verdienste van allen die er gewerkt hebben, in de eerste plaats van alle directeurs en medewerkers.

Stefaan De Clerck
Minister van Justitie

Gent is voor velen als stad én als professionele omgeving een onvermoed venster op de wereld. De merkwaardige metamorfose van Gent kwam er door een coherent beleid mét een sterk leiderschap. Door een duidelijke visie op detentie van meerdere generaties directeurs, onderging ook de gevangenis een modernisering, zowel buiten als binnen het gebouw met als meest typisch fysisch kenmerk toch wel de natuurlijke licht-inval. De pragmatische en vooruitstrevende aanpak gericht op re-integratie voor geïnterneerden en gedetineerden is nog het meest herkenbaar in de dagdagelijkse menselijke interacties, in een merkwaardig instituut met daarin mensen die van hun vrijheid benomen zijn. Deze dynamiek draagt ruimschoots bij tot een boeiende professionele ontwikkeling, in het gevangeniswezen maar ook in andere diensten van de FOD Justitie. Een krachtige organisatie en de discipline om vorm en inhoud te combineren met het oog voor architecturale schoonheid, garanderen een dagdagelijkse continuïteit met de ambitie om steeds beter te presteren. Zoiets heet dan 'wijsheid'! Daar deel mogen van uitmaken, vergeet niemand.

Hans Meurisse
Directeur-generaal EPI

Gevangenen zijn doorgaans onbekende leefwerelden. Ze hebben de opdracht op een correcte manier uitvoering te geven aan de vrijheidsberovende straffen en maatregelen opgelegd door de rechterlijke overheden. In de geest van de Basiswet gevangeniswezen moet deze tenuitvoerlegging verlopen op een veilige, humane en herstelgerichte wijze. Hierbij wordt rekening gehouden met de belangen van de samenleving en van de slachtoffers.

Dit is geen gemakkelijke taak voor wie er werkt. De juiste oriëntatie vinden wordt bemoeilijkt door de voortdurende confrontatie met de maatschappij, die zeer uiteenlopende opvattingen heeft over de reactie tegenover de criminele mens. Penitentiaire medewerkers moeten de kunst verstaan om op een adequate en begripvolle wijze om te gaan met mensen die, door het maken van verkeerde keuzes of door omstandigheden, in het strafrechtelijke circuit zijn geraakt. Werken in de gevangenis vergt inzet en engagement.

De gevangenis te Gent heeft de traditie voor te willen zijn op haar tijd, met een vooruitstrevend regime, een hedendaagse organisatievorm en een up-to-date gehouden infrastructuur. Ze heeft altijd getracht een goede dienstverlener te zijn naar haar 'kanten', bezoekers en externe partners. De directie en alle medewerkers zijn hun voorgangers dankbaar. Vanuit deze goede traditie bouwen zij verder aan de organisatie.

Ten slotte gaat onze gemeente dank naar de auteurs en samenstellers van dit boek die daarmee op boeiende wijze vijftien decennia van leven achter de muren van de Nieuwewandeling openbaren.

Dirk Van Bogaert
Waarnemend inrichtingshoofd
Nieuwewandeling

Luc Stas
Inrichtingshoofd
Nieuwewandeling